

1.- Generalitats

A la zona de Llevant, a foravila s'ha usat el plural de casa per designar el lloc on es viu; "**ses cases**": designa un conjunt d'habitacles, alguns de persona i altres d'animal, així com magatzems i corrals adjunts.

A més convé distingir entre cases de possessió, porció gran de terreny de conreu, pertanyent a un propietari i situada en la finca, que normalment disposa de casa de senyor i clastra, i **cases de lloc** (normament dit **lloquet**), finca rústica amb casa d'estatge per als pagesos que la conren, tal és el cas de **ses Sitges**.

2.-Morfologia (Estructura i dependències)

Les cases de pagès normalment eren construïdes amb el material més **proper** i que tenien a l'abast. Es cervava el punt on la terra era més prima, on n'hi havia menys, que solia ser el més **aturonat** i allà, en punts i amb bones, anaven fent així com havien de mester.

Ara ses cases de ses Sitges es mostren restaurades, però a l'any 82, en el moment de l'adquisició, sobre el **terreny argilós**, mostraven les gruixades parets (60-80 cm), **sense fonaments**, de **pedres rodones**. I on el morter, mescla o argamassa (terra cuita, calç i grava...) mostrava **distints moments constructius**.

Així, l'**aiguavés de davant**, l'estatge de les persones, on

va néixer Mn. **Salvador Galmés**, és tal qual:

un distribuïdor amb el **gerrer**, una **escala** que puja a la **cambrà** on dormien l'amo i sa madona, i al **sòtil**, on hi havia el "dormitori de sa nina" i els **graners**, aguantat per **bigues de poll** i maresos. A la corba del **jaç de l'escala** un ganxo per poder-hi penjar la **romana** si havien de pesar algun pollastre o altre gènere, i a la part baixa l'**ensofrador** per esblanquir les palmes de garballó, si havien de fer sanalles.

Un portal estret que obria el pas a l'**aiguavés de darrera**, just a l'enfrot del portal rodò de la casa amb portes d'alzina i

esplandit.

I just entrant, a mà dreta, vora el gerrer la porta de la petita **cuina**, amb **pinte** de biga de poll i prestatges de **marès roig**, **rentador** i un gros **escalfapanxes** amb **coci** per a la bugada i xemeneia de tota l'amplada de la cuina i el "**festejador**" o forat a la paret –sense estrella mostrejada– per veure, des de la cuina estant, la gent que entrava a la casa o hi havia a la sala.

El que ara és la biblioteca era una **boal**, amb la **sitja** o cisternó amagat a l'aiguavés de davant i **sostre** de palla a la part de darrera.

El que ara és el distribuïdor/direcció havia estat **vaquera** a la banda de davant i **sestador**, i a la part superior també **sostre** amb restes de palla i **ventim** (pallús de les faves)

El que ara és el menjador ocupava part del sestador i un munt de petits habitacles separats per mitjanades: un pas, una cambra, el **rebot**, el rebost formatger i un altre pas cap a fora.

I el que ara és la cuina, era una altra **boal** per a les bísties.

Xemeneia coberta amb peces de marès, teulada amb **teules**, el **for**n davant la casa a l'indret de la cuina, amb els **nierons** de les gallines que anaven a lloure, i una pedra viva gran, singular, vora el portal que diuen que era el "**qualcador**" o pujador (facilitava que la madona pogués pujar sobre la somera) i també la base per **picar càrritx** amb la finalitat de fer **vencisos**. I a l'altre banda del forn, la cisterna, que havia de provehir d'aigua potable tot l'any.

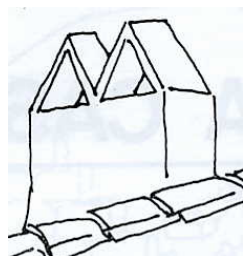
Davant la boal (actual biblioteca) un tancat que era el **corral de figueres de moro** i més enllà l'**aljub** amb un abeurador pèr al bestiar. A l'altre banda del camí, una mica allunyades les **solls** petites i assolellades.

Més enllà, voltat de figueres, una soll gran amb el **sequer** a sobre.

Una casa d'esquena a tramuntada, orfe d'obertures (les que té son recents) al darrera, **girada a migjorn**, cercant el sol, amb **finestrons petits** i

uns **contraforts** potser per mitigar la manca de fonamentació.

A la banda de llevant, s'era per batre el blat i els altres cereals.

3.- Cultura popular

DITES

Casa mia per pobre que sia
A casa pobra, qui no hi duu,
no hi troba

Ni casa prop de convent ni vinya prop de torrent
Cadascú a caseva, i et assotants a Ca'n Coll

ENDEVINALLES

Unes de panxa
Altres d'esquena
Aguantant sempre
Sol i serena (ses teules)

Som molsuda, forta i muda
defens fred i calor
i, sense tenir orelles
escolt secrets de tot color (les parets)

No mossega ni lladra,
però no deixa entrar
la gent a casa (porta, clau, o forrellat)

ALGUNES CANÇONS

*Molt forta n'és una biga,
una biga forta és
una biga aguanta pes;
molt de pes 'guanta una biga.*

*En anar a casa nova
no trobareu gerricó
ni escudella ni tassó
ni olla veia ni nova.*

*Es tibulets són per seure;
ses varques, per caminar,
i es doblers són per gastar.
Quin compte més bo de treure!*

4.- Altres: "Casa pagesa"

Un grup de nins, després de la visita a ses Sitges de mans de n'Antònia Santandreu, entre altres coses, va entregar a na Caterina aquest poema de Mª A. Salvà il·lustrat amb dibuixos fets seus. El guardam com preciada penyora.

*Volguda casa pagesa,
plaent com una escomesa,
oberta com una mà,
com una mà sempre estesa
que convida a reposar.*

*Com l'herba de foravila,
ets l'amor del solellet.
Tens una jove pubila
i una padrina que fila
i aigua que apaga la set.*

*Ta xalesta emparralada
acull tothom amament;
tens per tots bona arribada,
i una cadira cordada
on passar-se el cansament*

*Tens davant una perera
rica d'explets exquisits,
i al costat una figuera
que revolten per Sant Pere
els infants enllepolits*

*Filats fusada a fusada,
tens dins la caixa tancada
llençols nets, de bona olor
-la que els dóna la bugada
quan el pren la morenor-.*

*Tens estormies de figues,
tens el pa damunt el reol,
tens oronelles amigues,
i ets rosa com les espigues
granades al bes del sol.*

*I com a joia heretada
del bon temps de l'avior,
una estrella mostrejada
ta paret blanca forada
i a ta llar dóna claror.*

*Benhaja ta senzilleza
i aquest noble confiar
que em té l'ànima sorpresa,
oberta com una mà!*

SINTESE: Caterina Pons, Guillem Pont
DIBUIXOS DE LA FITXA: Jaume Ramis i altres
FONTS D'INFORMACIÓ:
Bibliografia referenciada
DARRERA ACTUALITZACIÓ: Agost 2001